

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Η'. - ΤΕΥΧ. Α' ΚΑΙ Β'.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ ΚΑΙ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Οὗτος ἔστι περὶ τοῦ τοῦ δευτέρου ἀριθμοῦ
βουλεύματα ἢ περὶ παιδείας καὶ αἰῶος καὶ
τῶν αὐτοῦ εἰκόνων. (Πλάτ. Θεάγης).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1885

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

τους σειρᾶς τῶν μαθημάτων τελεῖται ἡ θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ τελικὴ ἐξέτασις, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας εἶναι σχετικὸν δίπλωμα.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν καταβολὴν διδάκτρων οὐδεὶς μὲν τῶν ἐν τῇ πόλει τῆς Βιέννης δημοτικῶν διδασκάλων ἀποτίνει τοιαῦτα, πάντες δὲ οἱ λοιποὶ εἴτε πληρόνουσι δίδακτρα, εἴτε ὑποχρεοῦνται διὰ συμβολαίου νὰ ὑπηρετήσωσι μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ διπλώματος ἐπὶ ἕξ ἔτη ἐν τῷ δήμῳ τῆς Βιέννης ὡς διδάσκαλοι.

(ἀκολουθεῖ)

Φ Ι Λ Ο Λ Ο Γ Ι Κ Α .

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΝ ΤΗ ΔΥΤΙΚῃ ΕΥΡΩΠῃ

κατὰ τοὺς αἰῶνας ιε' καὶ ις'.

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Ὁ Ἴανος ἢ Ἰωάννης Λάσκαρις ἦτο ὁ σοφώτατος καὶ ἐπιφανέστατος τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων διωχθέντων Ἑλλήνων. Ἦτο δὲ οἰκογενείας, ἐξ ἧς ἐγένοντο τέσσαρες αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως· μετέβη δὲ εἰς Ἰταλίαν νεώτατος, μόλις ὀκταέτης· ὑπὸ δὲ διδασκάλους ἐξόχους ἐσπούδασε καλῶς κατ' ἀρχὰς ἐν Παδούῃ, εἶτα μετέβη εἰς Φλωρεντίαν, ὅπου ἐδίδασκε τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Εὐθὺς δέ, εὐνοηθεὶς ὑπὸ τοῦ Λαυρεντίου τοῦ ἐκ Μεδίκων, ἐστάλη εἰς τὴν ἀνατολὴν πρὸς ζήτησιν πάντων τῶν χειρογράφων, τὰ ὅποια ἤθελε δυνηθῆναι νὰ ἀνακαλύψῃ. Ἡ δὲ ἀποστολὴ του αὕτη εἰς Κωνσταντινούπολιν δὲν ἦτο μόνον φιλολογικὴ, εἶχε καὶ σκοπὸν πολιτικόν, διότι ὁ Λάσκαρις ἐσπούδασε τὴν στρατιωτικὴν κατὰστασιν τῶν Τούρκων, τὰ πνεύματα, τέλος δὲ τὴν ἐπιτυχίαν, τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ ἔγῃ ἐπιχειρήσας σκοποῦσα τὴν δίωξιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς κατακτῆσεώς των. Ἐπανελθὼν δὲ ἐν Ἰταλίᾳ, εὔρε μὲν ἀποθανόντα τὸν Λαυρέντιον, ἱκανῶς ὁμῶς εὐδαίμων ὑπῆρξεν εὐρῶν προστασίαν ἴσην παρὰ τῷ Πέτρῳ τῷ ἐκ Μεδίκων· διέμεινε δὲ διευθυντὴς ταύτης τῆς περιφήμου βιβλιοθήκης, τὴν ὁποίαν ὁ ἐκλαμ-

πρότατος ψυχορραγῶν ἐλυπεῖτο, διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποπερατώσῃ. Ὁ δὲ βίος τοῦ Λασκάρως ὡς σοφοῦ μὲν εἶνε λαμπρότατος, ὡς πολιτικοῦ δὲ οὐδ' ἔλως εἶνε τοιοῦτος, ἐνδιαφέρει δ' ἡμᾶς μόνον, διότι εἶχε τὰ πιστὰ Καρόλου τοῦ Η'. καὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΒ'. Ὁ δὲ Λάσκαρις προσεκολλήθη τῷ πρώτῳ τῶν δύο τούτων βασιλέων διὰ τὴν μεγαλοφυχίαν, ἣτις ἐνεψύχου αὐτόν. Γινώσκουμεν δὲ ὅτι ὁ Κάρολος Η'. εἶχε συλλάβῃ μεγάλα σχέδια διὰ τὴν ἀνατολήν, διότι, ἀφ' οὗ δὲ ὁ τελευταῖος τῶν Παλαιολόγων παρεχώρησεν αὐτῷ πάντα τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Βυζαντίου δίκαια ἑαυτοῦ, ἀναμφιβόλως ἤθελε νὰ καταστήσῃ αὐτὰ ἰσχυρὰ καὶ τελεσφόρα. Προφητεία μάλιστα τις ἀνήγγειλεν οὕτω τὰ μέλλοντα τῆς ἐκστρατείας αὐτοῦ.

« Entrera puis dedans la Grèce
Où par sa vaillante prouesse
Sera nommé le roy des Grecs. »

Ἰβλ. δὲ « θὰ εἰσέλθῃ ἔπειτα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔπου διὰ τὸ γενναῖον αὐτοῦ ἀνδραγάθημα θὰ ὀνομασθῇ βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων. »

Καὶ ὁ Λάσκαρις εἶχε τὴν ἐλπίδα ταύτην, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κάρολος Η'. ἔφερον αὐτόν εἰς Παρισίους μεθ' ἑαυτοῦ. Λέγει δὲ οὕτως ἐν τινι προσφωνήσει ἀποτεينوμένη Καρόλῳ τῷ Ε'. καὶ μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν γαλλικὴν ὑπὸ Φραγκίσκου Βελλφορέστου· «... ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Κάρολος ὁ ὄγδοος προέβη ἔχων ὄρατον καὶ θριαμβευτικὸν στρατὸν εἰς Ἰταλίαν πρὸς κατάκτησιν τῆς Νεαπόλεως· ὠμίλησα καὶ διεκοίνωσα αὐτῷ ὅ,τι ἦτο ὠφέλιμον διὰ τὸ κοινὸν ἀγαθὸν τῆς χριστιανωσύνης. Εὐρον δὲ αὐτόν καλῶς διακείμενον περὶ τὴν ὑπόθεσιν καὶ οὕτως, ὥστε ἔλαβον ὑπόσχεσιν, ὅτι, καθὼς ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν τόπον του, θὰ ἐπιτελέσῃ τὸν λόγον του, παρασκευάζων μείζονας δυνάμεις, διὰ δὲ τοῦτο ἠκολούθησα αὐτόν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἄλλ' ὁ θάνατος ἀφῆρπασεν αὐτόν παρασκευαζόμενον διὰ τὸ δεύτερον αὐτοῦ ταξείδιον. »

Ἐμεινε δὲ ὁ Λάσκαρις παρὰ τῷ Λουδοβίκῳ ΙΒ'. ἐν Γαλλίᾳ, ἔπου συνῆψε φιλίης πρὸς εὐγενεῖς. Οὕτως ὁ Καρδηνάλιος τοῦ Ἀμ-

βιανοῦ (Amboise) ὑπερεφίλει αὐτόν. Ὁ δὲ Βουδαῖος ἐμαθήτευσε παρ' αὐτῷ. Ὁ δὲ Λουδοβίκος ὁ Β΄, εἶχεν αὐτὸν αἰεὶ ποτε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ εἶχεν ἀναθέσει αὐτῷ τὴν ταξινόμησιν τῆς ἐν τῷ φρουρίῳ Βλησιδί (Blois) πλουσίας αὐτοῦ βιβλιοθήκης. Ἐγένετο δ' αὐτοῦ οὐχὶ πρεσβευτῆς ἐν Ἐνετία, ἀλλ' ἔμπιστος ἐπιτετραμμένος νὰ συμμαχήσῃ μὲ τὴν δημοκρατίαν.

Βραδύτερον δὲ ὁ Λέων ὁ δέκατος μετεχειρίσθη αὐτὸν παρὰ πολλοῖς ἡγεμόσιν, ἵνα πραγματευθῇ περὶ τῆς μεγάλης ταύτης ὑποθέσεως, τῆς ἐξώσεως τῶν Τούρκων. Ἐξ αὐτοῦ καὶ μόνου ἐξηρτάτο πλέον τότε ἡ λύσις τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος. Ἀποτεινόμενος δὲ Καρόλῳ τῷ Ε΄, ἔλεγε περὶ τούτου ταῦτα, « ἔπειτα ὠμίλησα περὶ αὐτοῦ εἰς τοὺς πάπας Ἰούλιον τὸν Β΄, καὶ Λέοντα τὸν δέκατον. Οὗτος δὲ ὁ τελευταῖος ἔπεμψέ με εἰς τὸν Σουλτάνον τῆς Αἰγύπτου μετὰ πληρεξουσιότητος, ἵνα ὁ μὲν χριστιανικώτατος βασιλεὺς Κάρολος ὁ Ε΄, συναινέσῃ, ὁ δὲ ὑμέτερος προπάτωρ, ὁ αὐτοκράτωρ Μαξιμιλιανός, ὑποσχεθῇ αὐτῷ βοήθειαν κατὰ θάλασσαν, εἰάν προσέβαλλε τὸν Τοῦρκον κατὰ γῆν. Καὶ τοῦτο ἔπραττον, ἵνα μὴ ὁ Τοῦρκος αὐξήθῃ αὐτως, ὡς ἔπειτα ηὐξήθη δαπάναις τῶν χριστιανῶν. Καὶ ἀναμφιβόλως εἰάν τινες δὲν ἤθελον προτιμήσῃ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὠφέλειαν τῆς τοῦ κοινοῦ καὶ ἰδίως ἐκεῖνοι, οἵτινες οὐδ' ἄλλως ὄφειλον νὰ πράξωσι τὸ τοιοῦτον, εἶμαι βέβαιος, ὅτι τὰ πράγματα δὲν ἤθελον διεξαχθῆ τοσοῦτον οἰκτρῶς· καὶ εἰάν ὁ σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου ἐξησφαλίζετο, ἡ πόλις Βελιγράδιον δὲν θὰ ἐγένετο λεία τοῦ βαρβάρου καὶ δὲν θὰ ἦτο εἰς αὐτὸν (ὡς ἤδη εἶνε) γέφυρα, ἵνα εἰσέλθῃ εὐχερῶς εἰς τὴν χριστιανωσύνην οὐδὲ θὰ ἐγένετο κύριος τῆς λαμπρᾶς νήσου Ῥόδου. »

Ὅτε δὲ προσεφώνει τοιαῦτα τῷ αὐτοκράτορι Καρόλῳ τῷ Ε΄, ὁ Λάσκαρις ἦτο περίπου ὀγδοηκοντούτης· ἔζησε δὲ ἔτι δέκα ἔτη ἡσύχως ἐν Ῥώμῃ, καταβεβλημένος ὑπὸ τῆς ἡλικίας του καὶ τῶν σκληρῶν πόνων τῆς ἀρθρίτιδος, ἣν εἶχεν, ἀλλὰ δὲν εἶχεν ἀπολέσει τὰ ἀξιέραστα προτερήματα, τὰ ὅποια εἶχον ἐφελκύσει τὴν ἀγάπην πολλῶν ἀνθρώπων δραστηρίων, ἐπισήμων καὶ εὐφυῶν. Καίτοι δὲ ἦτο πολὺ προβεβηκώς, ἠδύνατο ἀκόμη νὰ εὐαρεστῇ. Ὁ δὲ Πέ-

προς Βοννέρος, ἔστις τότε ἦτο προσκεκολλημένος εἰς τὴν ἐν Ἐνετία πρεσβείαν τῆς Γαλλίας, ἐπεσκέφθη τὸν Λάσκαριν ἐν Ρώμῃ καὶ ἔγραφε περὶ αὐτοῦ « Ἐπεσκέφθην τὸν Λάσκαριν, εἰς ὃν δι' ἐπιστολῆς συνέστησέ με ὁ πρεσβευτής. Τὴν παιδείαν τοῦ ἀνδρὸς τί νά σοι ἀναγγείλω. Ἄλλ' εἶνε ἐν αὐτῷ καὶ σπανία τις καὶ ἀπίστευτος μόρφωσις. Διότι, καίτοι εἶνε καταβεβλημένος καὶ ὑπὸ τοῦ ἐσχάτου γήρως, ὅπερ βεβαίως κατ' ἑαυτὸ εἶνε νόσος, καὶ ὑπὸ τῶν βασάνων ὄλου τοῦ σώματος σχεδὸν πάντοτε, ἐν τούτοις οὐχὶ μόνον ἀνέχεται νὰ συνδιαλέγηται πρὸς τοὺς πεπαιδευμένους, ἀλλὰ καὶ χαίρει. »

Ὁ δὲ Λέων ὁ δέκατος καὶ ὁ Κλήμης ὁ Ζ'. ἐσχέτισαν τὸν Λάσκαριν πολιτικῶς πρὸς τὸν Φραγκίσκον τὸν Α', ἔστις φαίνεται ὅτι εἶχε πρὸς αὐτὸν ἀγάπην ἰδίαν. Μόνος δὲ ὁ Λάσκαρις ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ, ἵνα ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας κτίσῃ ἐν Παρισίοις ἐκπαιδευτήριον προωρισμένον διὰ τοὺς νέους Ἕλληνας. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο συνεζητήθη μεταξὺ τοῦ Λασκάρειος καὶ Βουδέου, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἐπερατώθη. Ὑπῆρξεν ὅμως εὐτυχέστερος ὁ Λάσκαρις ἐν Μεδιολάνῳ (Μιλάνῳ). Εἶχεν ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ Φραγκίσκου Α' τὴν θεμελίωσιν παιδευτηρίου διὰ δώδεκα νέους Ἕλληνας· δύο διδάσκαλοι, ὁ εἰς τῆς Ἑλληνικῆς, ὁ δὲ ἕτερος τῆς Λατινικῆς, ὧφειλον νὰ προϊστάνται τῆς παιδείσεως τῶν παιδίων τούτων· δέκα δὲ χιλιάδες δραχμῶν κατ' ἔτος ἐνεκρίθησαν κατ' ἀρχὰς διὰ τὰς πρώτας δαπάνας· δύο δὲ χιλιάδες κατ' ἔτος εἶχον κριθεὶ ἀναγκαῖαι πρὸς συντήρησιν τοῦ ἐκπαιδευτηρίου. Τεμάχιον δέ τι, ἀνακοινωθὲν τῷ Λεγράνδῳ ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου Ὁμόντου καὶ σωζόμενον ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων, διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ὁ Λάσκαρις ὑπεβλήθη εἰς μεγάλας θυσίας, διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ παιδευτήριον τοῦτο, καὶ διείδε τὸ δυνατόν τῆς μεταναστάσεως εἰς Γαλλίαν τούτων τῶν παιδίων, τὰ ὅποια ἔφερον εἰς ἀμηχανίαν τὰ τοῦ Μιλάνου, διότι δὲν ἦτο μεγάλη ἡ γενναιότης τοῦ Φραγκίσκου Α'.

Ἡ δὲ ἐπιρροή τῶν γνώσεών του ἐγένετο ἐπαισθητὴ ἐν Γαλλίᾳ καὶ διήγειρε παρὰ πλείστοις σοφοῖς τὴν πρὸς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἀγάπην. Ὁ δὲ Κλαύδιος Σεύσελος ὧφειλε πολλάς χά-

ριτας αὐτῷ διὰ τὰς μεταφράσεις, ἃς ἐπεχείρησε Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου, τῆς Ρωμαϊκῆς ἱστορίας τοῦ Ἀππιανοῦ, τῆς Ἀναβάσεως τοῦ Ξενοφῶντος, δὲν ὑπέκρυψε δὲ τὰς ὑποχρεώσεις, ἃς εἶχε συμφωνήσῃ πρὸς αὐτόν, διότι εἰς τὰ προοίμιά του εὐηρεστήθη ν' ἀπονεύμῃ σεβασμὸν εἰς τὴν ἀνεξάντλητον πραότητα τοῦ σοφοῦ Ἑλληνοῦ. Διότι, ἀποτεινόμενος Λουδοβίκῳ τῷ Β', λέγει αὐτῷ « καὶ ἐπειδὴ ὁ Κύριος Ἰωάννης Λάσκαρις, ὁ ἀρχαῖος ὑμῶν θεράπων, εἶνε ὁ γινώσκων σήμερον μᾶλλον τὴν γλῶσσαν ἐκείνην (τὴν Ἑλληνικὴν), ἣς εἶνε ἡ φυσικὴ του γλῶσσα, καὶ ὁ μᾶλλον συναγαγὼν καὶ εὐρῶν βιβλία, ἀπετάθην πρὸς αὐτόν. Οὗτος δέ, γινώσκων τὴν ἐπιθυμίαν μου καὶ τὴν εὐχαρίστησιν, ἣν ἔχετε νὰ ἀναγιγνώσκητε τοιαύτας ἱστορίας, μετέφρασέ μοι ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ λατινικὸν τὸ ΙΗ', τὸ ΙΘ' καὶ τὸ Κ'. βιβλίον τῆς ἱστορικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Διοδώρου, οὕτω δὲ ἔχω μεταφέρῃ τὴν ῥηθεῖσαν μεταπεφρασμένην ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὴν γαλλικὴν, ὅσον ἡδυνάμην καλλίτερον.

Ὡσαύτως μνεῖα ἐγένετο ὑπ' αὐτοῦ τῆς συνδρομῆς, ἣν ἔλαβε παρὰ τοῦ Λασκάρεως εἰς τὴν μετάφρασιν τῆς ἱστορίας τοῦ Ἀππιανοῦ. Μὴ ἀμελῶμεν δὲ νὰ σημειώσωμεν ἐν παρόδῳ τὸ ὀφειλόμενον ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὸν Λουδοβίκον τὸν Β'. « Ἀφ' οὗ ἀνεκάλυψα δι' ὑμῶν τὰ ῥηθέντα ἑνδεκα βιβλία, ἃ εὐρίσκονται ἐκ τῆς ῥηθείσης ἱστορίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ἃ ἡ διοίκησις τῆς Φλωρεντίας ἔπεμψεν ἡμῖν, ἐκ νέου πάλιν διηλθον καὶ διώρθωσα ὅ,τι εἶχον πράξῃ ἀναλυτικῶς τῇ βοήθειᾳ τοῦ κ. Ἰωάννου Λασκάρεως, λίαν ἐμπείρου καὶ περὶ τὰς δύο γλώσσας, εὖρον δὲ τὴν γλῶσσαν τόσον εὐκρινῆ καὶ τοσοῦτον ὁμαλήν, ὥστε οὐδὲν ὑπάρχει τὸ σκοτεινόν, οὔτε δυσχέρειά τις. »

Τὸ προοίμιον τῆς Ἀναβάσεως, προσφωνούμενον πρὸς τὸν Λουδοβίκον Β', παρουσιάζει ἡμῖν ἀνέκδοτον λίαν διαφέρον καὶ ἄξιον μνείας, καθ' ὅσον συντελεῖ εἰς τὸ νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀναδεικνύει τὸν βασιλέα συμμετόχον τῶν ἐργασιῶν τοῦ Λασκάρεως καὶ τοῦ Κλαυδίου Σεϋσσέλου, ὅπερ εἶνε ἑνδοξὸν προσὸν διὰ τὸν Λουδοβίκον Β'.

« Ἄφ' οὗ ἀπὸ πολλοῦ εἶχον ἀκούση, ὅτι ὁ Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος μεταξὺ πολλῶν ἀντικειμένων, ἅτινα εἶχε πραγματευθεῖ, εἶχε γράψῃ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναβάσεως, ἣν ὁ Κύρος ἐπεχείρησε κατὰ τοῦ Δαρείου τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, γενομένου ἢ καλουμένου Πέρσου... Πολλάκις ἠρεύνησα, εἰ ἐὰν εὐρίσκετο ἡ ἀνάβασις αὕτη ἐν τοῖς χειρογράφοις, ἀλλ' οὐδαμῶς κατώρθωσα νὰ τὴν εὕρω, μέχρι τοῦ τελευταίου μαρτίου, ὅτε, καθ' ὃν χρόνον διετρίβετε, μεγαγαλειότατε, ἐν τῇ ὑμετέρᾳ πόλει Βλησιδί (Blois), ἐπανακάμψαντες ἐκ Λυῶν, καὶ μετέβαινον κατὰ διαταγὴν σας νὰ ἴδω τὴν μεγαλοπρεπεστάτην καὶ μοναδικωτάτην βιβλιοθήκην ὑμῶν, εὐρέθη μετ' ἐμοῦ ὁ κ. Ἰωάννης Λάσκαρις, ἀνὴρ ἐξοχώτατος καὶ ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς καὶ ἐν τοῖς Λατινικοῖς γράμμασιν, ὑμέτερος δὲ πρεσβευτῆς ἤδη ἐν Ἐνετίᾳ, καταγόμενος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐκ λίαν εὐγενοῦς καὶ ἀρχαίας οἰκογενείας. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ταύτῃ, ἐν ᾧ ἀνεζήτουν βιβλία γεγραμμένα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, παρενέπεσεν εἰς χεῖράς μου ἡ ἱστορία αὕτη, καὶ νομίσας, ὅτι αὕτη ἦτο ἀξία νὰ ἐννοηθῇ καὶ γνωσθῇ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας μεγαλειότητος, παρεκάλεσα τὸν ρηθέντα Λάσκαριν νὰ εὐδοκήσῃ νὰ μοι ἐξηγήσῃ τὴν ἱστορίαν ταύτην καὶ ἐκθέσῃ εἰς τὸ Λατινικόν, ἵνα δυνηθῶ αὐτὴν νὰ μεταφράσω ἐκ τοῦ Λατινικοῦ εἰς τὸ Γαλλικόν, οὗτος δὲ ἔκαμε τοῦτο λίαν προθύμως, ἅτε ἐξ ὅλης του καρδίας ἐπιθυμῶν νὰ πράξῃ τι, τὸ ὅποιον εὐαρεστεῖ ὑμᾶς. » Ἴνα δὲ ἡ ποίησις προσθέσῃ λάμψιν μονιμωτέραν εἰς τὸ μέτωπον βιβλίου τοῦ Ξενοφῶντος, ὁ Κλαύδιος ὁ Σεύσσελος συνέθηκε ποιημάτιον. Παρεκάλει δὲ τὸν βασιλέα Λουδοβίκον ΙΒ'. νὰ δεχθῇ εὐχαρίστως τὸ μικρὸν δῶρον, ὅπερ τῷ ἔκαμεν, ἐπεράτου δὲ οὕτω τὸ μικρὸν τοῦτο ποιημάτιον, ἀναφέρων τὸν Λάσκαριν ἐν τοῖς ἐξῆς στίχοις:

Le conte est plassant et ancien,
 Lascary l'amis de gregeois
 En latin, puis moy en françois ;
 Si chose y a qui ne soit bien,
 Prenez en gré.

Ἦται : « Τὸ διήγημα εἶνε τερπνὸν καὶ παλαιόν, ὁ Λάσκαρις μετέφρασεν αὐτὸ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὸ Λατινικόν, ἔπειτα ἐγὼ εἰς τὸ Γαλλικόν. Ἐὰν μέρος τι δὲν ἔχει καλῶς, ἔστε ἐπιεικῆς. »

Ὁ Ἄγγελος Βεργίκιος ἐγεννήθη ἐν Κρήτῃ, μετέβη δὲ ἐν Ἰταλία πιθανῶς περὶ τὸ 1530, διέτριψεν ἐν Ἐνετίᾳ, μετέβη εἶτα εἰς Γαλλίαν, ὅπου ἀπέκτησε τὴν εὐνοϊκὴν Φραγκίσκου τοῦ Α΄, ἑστὶς ἡγεμῶν διὰ διατάγματος τῆς 31 ἰανουαρίου 1539, ὑπογεγραμμένου ὑπ' αὐτοῦ, ἔλεγεν « ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἐντελλόμεθα ἐκ τῶν χρημάτων τοῦ βασιλικοῦ μου ταμείου, ἀφ' οὗ μετρήσητε καὶ δώσητέ ἐν κυλίνδροις εἰς τὸν πολῦτιμον ἡμῖν καὶ λίαν πεφιλημένον κ. Ἄγγελον Βεργίκιον, γραφέα ἔμπειρον τῶν Ἑλληνικῶν βιβλίων, ὑφ' ἡμῶν κρατούμενον εἰς τὴν ἡμετέραν ὑπηρεσίαν, 225 φράγκα, ἅπερ εἶχομεν ὀρίσῃ αὐτῷ καὶ ὀρίζομεν διὰ τοῦ παρόντος διατάγματος πρὸς διατροφήν αὐτοῦ, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ὑπηρεσίᾳ διατελοῦντος, ἀρχομένου τοῦ ἔτους ἀπὸ τῆς αἰ' ἡμέρας τοῦ ἰανουαρίου 1538.....»

Ὁ Ἄγγελος Βεργίκιος δὲν ἦτο σοφός, ἀλλὰ καλλιγράφος, ἦτο ὁ ἀριστος ἀντιγραφεὺς τῶν χρόνων του. Ἐν δὲ τοῖς μαθηταῖς, οὓς ἐδίδαξε καλλιγραφίαν, ἀναφέρεται ὁ ποιητῆς Ἰωάννης Ἀντώνιος Βαίφος, ἑστὶς ἐνεκωμίασε τὸν διδάσκαλόν του εἰς τὴν πρὸς Κάρολον τὸν Θ΄ ἀφιερωτικὴν ἐπιστολήν, ἣν προέταξε τῶν ποιημάτων του.

Ange Vergèce Grec à la gentille main

Pour l'écriture grecque écrivain ordinaire

De vos gran père et père et le vostre, eut salère

Pour à l'accent des Grecs ma parole dresser,

Et ma main sur la trac de sa lettre adresser. δῆλα δὲ

Ὁ Ἄγγελος Βεργίκιος Ἕλληνα μὲ τὴν ὠραίαν χεῖρα διὰ τὴν Ἑλληνικὴν γραφήν, γραφεὺς τακτικὸς τοῦ πάππου ὑμῶν, τοῦ πατρὸς καὶ ὑμῶν, ἔλαβε δίδακτρα παρ' ἐμοῦ, ἵνα διευθύνῃ τὸν λόγον μου εἰς τὴν Ἑλληνίδα φωνὴν καὶ ὁδηγήσῃ τὴν χεῖρά μου εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς γραφίδος του, δηλ. νά με διδάξῃ Ἑλληνικὰ καὶ καλλιγραφίαν.

Δὲν εὐχαριστεῖτο λοιπὸν νὰ διδάσκη τὴν καλλιγραφίαν, ἐδίδασκεν ὡσαύτως, ὡς βλέπομεν, καὶ τὴν προφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς. Σύμπας δὲ ὁ κόσμος ἐγνώριζεν ἐν Γαλλίᾳ τοὺς ὠραίους χαρακτήρας τοὺς χυθέντας μὲν ὑπὸ τοῦ Γαραμόνδου ἐπὶ Φραγκίσκου τοῦ Α', χαραχθέντας δὲ κατὰ τὴν γραφὴν τοῦ Ἀγγέλου Βεργικίου.

Ἔῤῥχε δὲ υἱὸν, Νικόλαον, καταλιπόντα ἰχνη ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν γραμμάτων τῶν χρόνων του. Μεταξὺ δὲ τῶν συμποτῶν τοῦ συμποσίου, ὅπου ἐδοξάσθη διὰ τὴν βακχικὴν παραφορὰν του, μιμεῖται τὴν παράστασιν τῆς Κλεοπάτρας τοῦ δραματικοῦ Ἰοδέλλου. Ὁ Βερτράνδος Βεργιέρος ἐν τοῖς διθυράμβοις του ἀπαγγελλοῦσιν ἐν τῇ τελετῇ τοῦ τράγου τοῦ Στεφ. Ἰοδέλλου, λέγει ὅλως μανικὸς καὶ φρυάσσων·

J'entrevoiy Baïf et Remy
Colet, Janvier, et Vergesse et le Conte,
Paschal, Muret et Ronsard qui monte
Dessus le bouc, qui de son gré
Marche afin d'estre sacré
Aux piés immortels de Jodella.

Τοῦτ' ἔστι « Διορῶ τὸν Βαίφρον καὶ Ρεμῦν, Κολέτον, Ἰανουάριον, τὸν Βεργήσσιον καὶ τὸν Κόντην, τὸν Πασχάλην, Μουρέτον καὶ Ρονσάρδην, τὸν ἐπὶ τοῦ τράγου ἐποχοῦμενον καὶ τὸν ἐκουσίως βαίνοντα ἵνα καθιερωθῇ εἰς τοὺς ἀθανάτους στίχους τοῦ Ἰοδέλλου. »

Ὁ Νικόλαος Βεργίκιος δὲν ἠρέσκετο μόνον νὰ φοιτᾷ εἰς τοὺς ποιητικὸς συλλόγους, ἀλλ' ἦτο καὶ αὐτὸς ποιητής, ἔγραφε δὲ λατινιστὶ καὶ γαλλιστὶ. Τῷ δὲ 1570 εὐρίσκεται ὠδὴ εἰς στίχους γαλλικοὺς ἐν τῇ συλλογῇ τεμαχίων ἐπιγεγραμμένη *Tombeau* τοῦ Gilles Bourdin.

Oyant le peuple esmeu faire un grand' complaincte
Privé de son Bourdin, de sa vie amoureux,
Je sens le mesme effect qui le rend langoureux
Et d'un pareil ennuy je sens mon âme atteincte...

Τοῦτ' ἔστι « Ἀκούων τὸν συγκεκινημένον λαὸν νὰ κάμνη μέγαν θρῆνον ἐπὶ τῇ στερήσει τοῦ Βουρδίνου του, χαρίεντος τὸν βίον,

αισθάνομαι τὸ αὐτὸ αἶσθημα, ἔπερ καθιστᾷ αὐτὸν τεθλιμμένον, καὶ ὑφ' ὁμοίας θλίψεως αἰσθάνομαι τὴν ψυχὴν μου βεβαρημένην.»

Ἦτο δὲ ὡς ὁ πατήρ του καλλιγράφος καὶ φίλος τοῦ Ρονσάρδου, δευτὸς, ὅτε ὁ Ἕλληνας οὗτος ἀπέθανεν ἐν Κουτάνσαις (1573), ἐποίησε πρὸς τιμὴν του ἐπιτάφιον, ἐν ᾧ ἀναγιγνώσκονται οἱ στίχοι οὗτοι:

Crète me fit, la France m'a nourri
La Normandie icy me tient pourri,
O fier des tin qui les hommes tourmente.
Qui fait un Grec à Coutances perir....

δηλαδὴ, « Ἡ μὲν Κρήτη ἐγέννησέ με, ἡ δὲ Γαλλία ἔθρεψέ με, ἡ δὲ Νορμανδία κρατεῖ με ἐνταῦθα σεσηπότα, ὡ δεινὴ εἰμαρμένη ἡ τοὺς ἀνθρώπους βασανίζουσα, ἡ φθείρασα Ἕλληνα ἐν Κουτάνσαις..... »

Ὁ Ἄγγελος Βεργίκιος εἶχε θυγατέρα, ἥτις ἐπιδεξιότατα ἐζωγράφει· τοῦ χρωστῆρος αὐτῆς προϊόντα εἶνε αἱ θελκτικαὶ ἐκεῖναι ζωγραφίαι (vignettes), τὰς ὁποίας θαυμάζομεν ἐν πλείστοις χειρογράφοις, ἅτινα ἐκαλλιγραφήθησαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς.

Οἷα δὴποτε δὲ καὶ ἂν ἦσαν τό τε προτέρημα τοῦ Ἄγγελου Βεργικίου καὶ ἡ χάρις τῆς γραφῆς αὐτοῦ, δὲν εἶνε πιθανὸν τὸ ὄνομα αὐτοῦ νὰ ἐπέζησεν ἐν τῇ κοινῇ ταύτῃ παροιμίᾳ « γράφει ὡς ἄγγελος (écrire comme un ange). » Εἶνε λογοπαίγνιον ἐτυμολογικοῦ τινος πρὸς ἐπίδειξιν πολυμαθείας.

Ὁ Νικόλαος Σοφιανὸς θὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν ἡμῶν μόνον, διότι ἀντέγραψε τῷ 1534 διὰ τὸν Γεώργιον Σέλβιον, ἐπίσκοπον τῆς Λαβώρας (Lavaur) τὸ ἀντίγραφον τοῦ Σέξτου τοῦ Ἐμπειρικοῦ, ὅπερ φέρει ἀριθ. 1963 τῆς ἐν Παρισίοις βιβλιοθήκης τῶν Ἑλληνικῶν χειρογράφων. Πρέπει δὲ νὰ ἀποδώσωμεν ἔτι δικαιοσύνην αὐτῷ, διότι πρῶτος κατενόησε τὴν ὠφέλειαν, ἣν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ ἡ ὁμιλουμένη γλῶσσα εἰς τοὺς σπουδάζοντας αὐτήν, καὶ διότι ἐπέσπευδε τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος του. Βαθέως δὲ ἀναστρεφόμενος περὶ τὴν μητρικὴν γλῶσ-

σαν, τὴν θαυμαστὴν, εὐφωνοτάτην, γλαφυρωτάτην, εὐστροφωτάτην, δαφιλεστάτην ἐν πηγαῖς, εὐεργετικωτάτην καὶ μελωδικωτάτην, ἐπενόησε νὰ γενικεύσῃ ταύτην μεταφράζων εἰς τὴν ὁμιλουμένην τὰ συγγράμματα τῆς ἀρχαιότητος. Ἐγραψε δὲ πρὸς τοῦτο γραμματικὴν τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης. Ἡ ἐπίνοια ἦτο ἐπιτυχής, ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς σπὸρος βραδέως βλαστάνει.

Ὁ Ἀντώνος Ἐπαρχος, γεννηθεὶς ἐν Κερκύρα, διηύθυνε τῷ 1520 ἐν Μεδιολάνῳ τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον, ὅπερ Φραγκίσκος ὁ Α' εἶχε κτίσῃ ἐπὶ ταῖς παρακλήσεσι τοῦ Ἰάνου Λασκάρεως, τῷ δὲ 1524 ἦτο ἐν Κερκύρα καὶ μετεῖχε τοῦ συμβουλίου τῶν ἑκατὸν πενήκοντα εὐγενῶν, μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν καὶ δόλωσιν τῆς νησου ταύτης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπανῆλθεν ἐν Ἐνετίᾳ. Εἶχε δὲ πλουσίαν βιβλιοθήκην, καίτοι πολλὰς ὑπέστη συμφοράς. Ὁ δὲ Γουλλιέλμος Πελλισιέρος, πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Ἐνετίᾳ, ἔχων ἐντολὴν Φραγκίσκου τοῦ Α' νὰ ἀγοράσῃ βιβλία ἑλληνικά, ἔλεγε περὶ αὐτοῦ « Ἐξήταζον τοῦ ἡδυνάμην νὰ εὕρω βιβλία σπάνια καὶ μεταξὺ ἄλλων εὕρον εὐγενῆ Κερκυραῖον, ἔχοντα πολλὰ καὶ καλὰ. » Ἄλλ' ὁ Ἐπαρχος δὲν ἠθέλησε νὰ πωλήσῃ τὰ χειρόγραφα τοῦ εἰς τὸν βασιλέα, προετίμησε νὰ δωρήσῃ αὐτά. Ὁ δὲ Φραγκίσκος Α' ἀντήμειψεν αὐτὸν διὰ δωρεᾶς χιλίων σκούδων (écus) « Προετίμησε νὰ δωρήσῃ αὐτὰ τῷ βασιλεῖ, λέγει ὁ Πελλισιέρος, ὅπερ ἀνήγγειλα τῇ αὐτοῦ μεγαλειότητι, ὅστις πρὸς ἀμοιβὴν ἐδώρησεν αὐτῷ ωραιότατον καὶ ἐλευθεριώτατον δῶρον, χίλια δηλ. ὠραῖα σκούδα, τὰ ὅποια ἐμέτρησα ἐν τῇ παλάμῃ του. Τοῦτο δὲ πολλοὶ ἄλλοι Ἕλληνες ἀκούσαντες, ἦλθον πρὸς ἐμέ, διὰ νὰ προσενέγκωσι τῷ βασιλεῖ καὶ ἄλλα βιβλία. Ἄλλ' ἠρκέσθην ὅτι κατώρθωσα διὰ τούτου ν' ἀνακαλύψω τὰ μέρη, ἐνθα ἦσαν, καὶ εἰς τὸ μέλλον ἡδυνάμην νὰ ἀγοράζω τοιαῦτα εὐωνότερον. »

Ἀξία παρατηρήσεως εἶνε ἐνταῦθα ἡ μέριμνα, ἣν εἶχεν ὁ Φραγκίσκος ὁ Α' τοῦ πλουτίζειν τὴν βιβλιοθήκην του καλοῖς ἑλληνικοῖς χειρογράφοις. Ὀφείλομεν δὲ νὰ ἔχωμεν χάριν αὐτῷ διὰ τοῦτο καὶ νὰ ἐκτιμήσωμεν τοῦτον τὸν πρὸς τὰ βιβλία ἔρωτα. Ἀδίκως λοι-

πὸν ἠθέλησαν νὰ παρ᾿γνωρίσωσι τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἔλαβε πρῶ-
πικῶς ἐν τῇ φιλολογικῇ κινήσει τῶν χρόνων του.

Ἐγίγνωσκον δὲ ὅτι ἦτο τοσοῦτον πολὺ διατεθειμένος νὰ δαπανᾷ
πρὸς τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ἀποκτήσεως, ὥστε ὁ Πελλισιέρος δὲν ἐφο-
βεῖτο νὰ γράφῃ Πέτρῳ τῷ Καστέλλῳ, ἐπισκόπῳ τῆς Τύλλης καὶ
βιβλιοφύλακι τοῦ βασιλέως τριαυτὰ τινά, ὁμιλῶν περὶ Ἀντωνίου
Ἐπάρχου· «Καὶ ἐπειδὴ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ῥηθέντων βιβλίων
πρέπει νὰ ἀνακαλυφθῶσιν ἐν τοῖς τόποις τοῦ σουλτάνου, ὅπου ὀνο-
μαστὶ ἀναφέρονται πολλά, καθὼς θὰ ἴδῃτε ἐν τοῖς ἀπομνημονεύ-
μασιν, ἅτινα πέμπω ὑμῖν, ἵνα ἀσφαλέστερον καὶ μετὰ μείζονος
εὐκολίας ἐν τῇ ἀναζητήσει του δύναται νὰ ταξειδεύῃ καὶ ἀνακα-
λύπτῃ τὰ ῥηθέντα βιβλία, θὰ ἐπεθύμει μεγάλως, ἐὰν ἡδύνατο ἡ
αὐτοῦ μεγαλειότης νὰ γράψῃ εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρε-
σβευτὴν τῆς νὰ ἐπιτύχῃ διαβατήριον τοῦ σουλτάνου πρὸς τοῦτο.
Πράττοντες δὲ τοῦτο, τολμῶ εἰπεῖν ὑμῖν ὅτι θὰ εὕρητε μέσον νὰ
πλουτίσητε τὴν βιβλιοθήκην τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος πλείοσι
καλοῖς βιβλίοις διὰ ὀλιγίστης δαπάνης ἢ ἔσα ἐκ τύχης ἡδύναντο
νὰ κάμωσιν ἄλλοι διὰ μείζονος δαπάνης.» Τὸ γράμμα τοῦτο φέρει
ἡμερομηνίαν 10 ἰουλίου 1540.

Ταῦτα εἶνε ἐπιθεώρησις ταχεῖα καὶ γενικὴ χρόνων διαφερόντων
ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Γαλ-
λία ἤρχισαν νὰ ἀνανήψωσι, καὶ ἡ μὲν λατινικὴ ἀρχαιομάθεια,
σπουδαζομένη ἐν τοῖς κειμένοις, ἅτινα ἀνεφαίνοντο ἐν τῷ φωτί,
ἐνεψύχου ἤδη τὰς διανοίας ἐν τῇ ζητήσει τοῦ καλοῦ, ἡ δὲ ἑλλη-
νικὴ αἴφνης ἐκκαλυφθεῖσα διπλασιάζει τὸν ζῆλον τῆς γνώσεως ἐν
ταῖς αὐταῖς χώρῃς. Ἡ δ' ἀναγέννησις ἐγένετο πλήρης μόνον τῇ
βοηθείᾳ τῶν Ἑλλήνων φυγάδων. Μέγα δὲ διάφορον εἶνε δι' ἡμᾶς
τοὺς Γάλλους νὰ βλέπωμεν τοὺς ἡμετέρους βασιλεῖς Κάρολον τὸν
Ζ', Λουδοβίκον τὸν ΙΑ' καὶ Φραγκίσκον τὸν Α', τὸ μὲν ξενίζοντας
σοφοὺς καὶ καλλιγράφους, τὸ δὲ ἀποκτῶντας χειρόγραφα περίεργα,
σχηματίζοντας καὶ πλουτίζοντας βιβλιοθήκας· τὸ νὰ βλέπωμεν
ἐπ' ἴσης τοὺς ἡμετέρους σοφοὺς ζητοῦντας τὴν συναναστροφὴν τῶν
Ἑλλήνων, παιδευομένους ἐν τῇ γλώσσῃ των, μανθάνοντας ἐν τοῖς

βιβλίοις των τὴν αἰσθησιν τῆς χάριτος καὶ τοῦ καλοῦ... Πᾶσα ἡ ἡμετέρα φιλολογία, πᾶσαι αἱ τέχναι ἡμῶν ὀφείλουσιν αὐτοῖς ὅ,τι εὐγενέστερον καὶ λεπτότερον ἔχουσιν. Ἡ δὲ ἀναγέννησις ἔλαβεν ὅλην αὐτῆς τὴν χάριν καὶ τὴν ἀκμὴν μόνον διὰ τῆς γλυκείας ἐκείνης ἀκτίνος, ἣτις ἦλθεν ἐκ τῆς πατρίδος τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Πλάτωνος.

Διήλθον μόνον τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ κ. Αἰμιλίου Λεγράνδου, ὑπολείπεται δὲ νὰ ἀποσπάσῃ τις πολλὰς γνώσεις περιέργους ἐκ τῶν δύο τούτων τόμων, διότι τεμάχια ἀνέκδοτα, ἐπιστολαί, ποιήματα ἑλληνιστί, λατινιστί, γαλλιστί, εἰκόλια, ἀνθέμια ἢ κορωνίδες, βιβλιογραφικαὶ δηλώσεις παρέχονται ἐν αὐτοῖς ἄφθονα. Ἐλπίζω δὲ ἐν ἄλλῳ ἄρθρῳ νὰ δείξω ὅτι ἡδύνατό τις νὰ ἐπιγράψῃ εἰς τοὺς δύο τούτους τόμους ἐπιγραφὴν ἀπὸ πολλοῦ συνεθιζομένην ταύτην: «*deliciae eruditorum*» δηλ. ἐντρύφημα πεπαιδευμένων.

Π. ΙΑΣΕΜΙΔΗΣ.

Παροράματα τῆς αὐτῆς πραγματείας ἐν τῷ προηγουμ. τεύχει.

Ἐν σελ. 284, στίχῳ 22 διόρθωσον Βέμβος. Ἐν σελ. 285, 14 Πίκου, 29 Πολιτιανός, 31 Ταρχανιώτης. Ἐν σελ. 288, 3 gentilhomme, 4 premiers, 8 grec, 16 παρ' αὐτῷ.

Δύο χωρίων τοῦ Πλάτωνος,

τοῦ μὲν ἐνὸς διόρθωσις, τοῦ δὲ ἑτέρου ἐρμηνεῖα ἀναιρετικὴ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἤδη γενομένων τοιούτων.

Α'.

Ἐν τῷ Λάχῃτι τοῦ Πλάτωνος κεφαλ. VI 184. Α. ἀπαντᾷ τὸ ἐξῆς χωρίον: «*ἦν δὲ γέλωσ... ὑπὸ τῶν ἐκ τῆς ὀλκᾶδος ἐπὶ τε τῷ σχήματι καὶ ἐπειδὴ... ἀφίεται τοῦ δόρατος, τότε ἤδη καὶ οἱ ἐκ τῆς τριήρους κλπ.*» Κατὰ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην ὅσα σημεῖοι ἐπὶ τοῦ προκειμένου χωρίου ὁ διαπρεπὴς πλατωνικὸς Stallbaum